

Systemutveckling och rättssäkerhet

af Eirik Djønne

Anmeldelse af Kristo Ivanov: Systemutveckling og rättssäkerhet, Stockholm 1986

Det er ikke ofte at etiske og filosofiske forankringspunkter er fremtredende når anvendelse av EDB i forvaltningen og næringslivet blir drøftet. Kristo Ivanov har kommet med et slikt bidrag. Ivanov er professor i administrativ databehandling ved Umeå universitet, og forsker for tiden på psykologiske, politiske og etiske aspekter av den logikk, matematikk og statistikk som er knyttet til teknisk EDB-støtte i arbeidslivet.

Kristo Ivanov har laget utredningen "Systemutveckling och rättssäkerhet" etter oppdrag fra den svenske arbeidsgiverforeningen. Han advarer mot å avfeie boken som et bestillingsverk for særinteresser, og boken favner også mye videre enn det som var oppdragsgivers utgangspunkt. Boken er innrettet mot EDB-interesserte innen næringsliv, forvaltning, universitet og høyskoler.

Ivanov ønsker å bidra til en etisk forankret administrasjonsteori som på sikt behøves for å støtte den administrative databehandlingen. Han knytter administrativ databehandling til andre vitenskaper som økonomi, datalogi, jus, statsvitenskap, statistikk, sosiologi, psykologi og historie. Han framhever at det er viktig for et ungt område å fungere i en tverrvitenskaplig sammenheng.

En spennende drøftelse gjelder fakta-begrepet. Fakta beror på hva en opplysning brukes til. Han tar opp vesentlige kjerneproblemer i integritetsdebatten. Postulatet "Den som har rent mel i posen har intet å frykte", er ofte et argument fra personer som har lite sans for personvern. Professor Jon Bing har i denne sammenheng uttalt at vi kan ha flere poser. Dette bildet går rett inn i de forhold Ivanov omtaler. Den som ivrer etter å nytte data innsamlet til et formål til andre formål, må ha dette i bakhodet. Det er spørsmål om kvalitet i beslutninger. I Sverige har man f.eks. 27 ulike inntektsbegrep. For å finne fram til folk som hadde gitt gale opplysninger ved søknad om bostøtte, samkjørte man to registre for å kontrollere oppgitt inntekt. Man fant fram til ca. 2000 personer som tilsynelatende hadde oppgitt forskjellig inntekt til likningsmyndighetene og bostøtteordningen. Men et vettugt menneske oppdaget at her hadde man sammenliknet to ulike inntektsbegrep, og antall lovbrøtere ble redusert til en håndfull.

Den svenske Datainspektionen har i en høringsuttalelse til et nytt fore-

taksregister uttalt at utredningen er alt for teknikkorientert. På tross av påstander om at datamaskinen skal være et hjelpemiddel synes maskinene, systemet og registret å havne i sentrum og virkeligheten må tilpasse seg til det. Ivanov beklager at forvaltningens datorisering domineres av et datateknisk syn på informasjon og system.

Ivanov prøver å vise en vei ut av uføret. Han ønsker en vitenskaplig-moralsk revolusjon. Han peker på behovet for personvern for foretak, noe som er bedre ivaretatt ved norsk personregisterlovgivning. Videre må det utvikles en etisk forankret administrasjonsteori for EDB. Jussen bygger på sammenhengen mellom politikk, vitenskap og moral.

Ivanovs bok bør leses av de som sysler med bruk av EDB i administrasjons- og kontrolløyemed. Boken gir viktige motforestillinger og sårt tiltrengt bevisstgjøring av teknokrater.

Forfatteroplysninger:

Eirik Djønne, kontorsjef i Datatilsynet, Oslo.